

Hi-Ha-Happening:

Jan van Oudheusden bespreekt:

James C. Kennedy, *Nieuw Babylon in aanbouw. Nederland in de jaren zestig* (Boom, Meppel 1995), 343 blz., prijs f 45,-.

Hans Righart, *De eindeloze jaren zestig. Geschiedenis van een generatieconflict* (Arbeiderspers, Amsterdam-Antwerpen 1995), 328 blz., prijs f 49,90.

Herman Wigbold, *Bezwaren tegen de ondergang van Nederland* (Arbeiderspers, Amsterdam-Antwerpen 1995), 152 blz., prijs f 29,90.

De klank van de Nederlandse 'jaren zestig' heeft al lang geleden iets magisch gekregen. De mythe van de protestgeneratie van babyboomers en bloemenkinderen, van provo's en kabouters, van beatmuziek en happenings is even aantrekkelijk als hardnekkig. De recente Beatles-revival was een voorbeeld: veertig-plussers gebruiken materiaal uit de 'sixties' nog altijd met gretigheid om aan de jongeren van nu te bewijzen dat zij veel hipper, rebelser en maatschappijkritischer waren dan hun kinderen. Ook KLEIO heeft een stevig steentje bijgedragen aan het hippe beeld. Lees het veelgeprezen maartnummer van 1994 er maar op na, een produkt van Righarts studenten.

Maar over welk draagvlak beschikte de 'protestgeneratie' in werkelijkheid? Liep een groot deel van de jeugd niet gewoon netjes in de pas van de oudere generatie? Zelf herinner ik me hoe apathisch een grote massa mede-scholieren destijds stond tegenover inspraakvoorstellen en ludieke manifestaties. Over die vraag gaat deze boekbespreking.

De hippe revolutie

De Utrechtse hoogleraar en *HP/De Tijd*-columnist Hans Righart heeft een kostelijk boek geschreven, dat je als liefhebber in één adem uitleest. Hij stelt de Protestgeneratie (geboren tussen 1940 en 1955; hij rekent zichzelf er nog juist toe) tegenover de Vooroorlogse generatie. Hij wil aantonen hoe omvattend de inbreuk van die

jongeren was op het waardenpatroon van de ouderen.

'De eindeloze jaren zestig' zijn nooit meer voorbijgegaan, zegt Righart. Zij vormen een diepe breuk in onze geschiedenis, veel ingrijpender dan de oorlogsjaren. '*De openheid waarmee we tegenwoordig over seks praten, de egalitaire manier waarop kinderen met hun ouders omgaan, de democratisering van ooit onaantastbare gezagsverhoudingen op school, werk en universiteit, de alomtegenwoordigheid van popmuziek, dit alles en nog veel meer is terug te voeren op de jaren zestig.*'

Waar kwamen ze vandaan, de jaren zestig? Righart beschrijft met vaardige pen de voorafgaande jaren van conformisme en het waardenpatroon van de vooroorlogse generatie. De zuinigheid met vlijt die huizen als kastelen bouwde, de preutsheid, de kerkelijkheid, de roomse blijdschap: alles wordt gelardeerd met de smakelijkste citaten.

Dan breekt rock'n roll door als een besmettelijke neurose en jagen de nozems, gehuld in zwartleren jacks op hun brommers de kerkgangers de stuipen op het lijf. 'Tijd voor Teenagers' begint. Bladen als *Twen/Taboe*, *Tuney Tunes* en *Muziek Expres* zijn de herauten van het jonge levensgevoel; later *Hitweek* en *Aloha*. Via de Beatle-rage van 1964, de happenings van Robert Jasper Grootveld, de bandebombers rond Roel van Duyn gaat het naar het rampjaar 1966 met de provo-rookbom bij Het Huwelijk op 10 maart, en de Dolle Dinsdag van het Amsterdamse

kleio

nummer 1/96
pagina's 12 en 13

bouwwakoproer. Studenten vormen de hekkesluiters, met als culminatiepunt de Maagdenhuisbezetting van 1969: een spelletje revolutie.

Daarna vlijt de protestgeneratie zich vredig neder op de grazige weiden van het Kralingse Bos, ons eigen Woodstock, 'een mooie toegift op de zestiger jaren'.

Wat je meesleept in Righarts betoog, maakt je gaandeweg echter ook wat kriegelig. Waarom zo overvloedig geciteerd uit 'De familie Doorsnee'? Waarom zo'n onevenredige aandacht voor de bladen *Hitweek* en *Aloha*? Righart liet zijn studenten die trendy bladen analyseren. Die bladen waren van belang, maar tegelijk ook dermate avantgardistisch, dat zij niet maatgevend genoemd kunnen worden voor de hele jongerencultuur. Het veelgelezen blad *Muziek Parade* wordt daarentegen niet eens genoemd. Waarop bascert Righart de keuze van zijn bronnen?

Maar vooral blijft de lezer met de vraag zitten: hoe is de speelruimte te verklaren van al die alternatievelingen en hippe vogels van de protestgeneratie? Waarom werden zij met hun 'aksies' niet feller geattaqueerd door de rechtse media, de kerken, het establishment?

Het boek van Righart geeft daar eigenlijk geen afdoende verklaring voor. Het politiek-maatschappelijke kader waarbinnen de hippe revolutie plaatsvond blijft betrekkelijk onzichtbaar. Welke andere ontwikkelingen waren er ook nog, binnen het conservatieve kamp met name? Waar waren de autoriteiten? En waar was boer Koekoek?

Nieuw Babylon

'De autoriteiten hadden geleerd om te glimlachen', toont de Amerikaan James C. Kennedy aan in zijn zeer vlot geschreven dissertatie *Nieuw Babylon in aanbouw*. Wat je bij Righart mist, kom je bij Kennedy aan de weet.

Kennedy - geboren in 1963, docent in Indiana - heeft een onvoorstelbaar grote hoeveelheid documentatie doorgeworsteld. Hij is haast op geen fout te betrappen, dat is op zichzelf al knap. De enige slordigheid die ik kon vinden, was de aanduiding 'St. Michiels Legioen' voor het Michaëllegoen (p.115), een vergeeflijke vertaalfout.

Kennedy toont aan dat de maatschappelijke veranderingen bij ons juist zo vlot

De ontruiming van het Maagdenhuis ademde een weinig agressieve sfeer.

verliepen (vergeleken met de VS) omdat de Nederlandse 'regenten' tijdig de bakens verzetten. 'De panische angst om voor oude trutten te worden aangezien', zoals Annie Romein in haar memoires schreef, was een voorname factor. Niet dat de gezagsdragers overtuigd waren van de juistheid van de ideeën en acties van de nieuwlichtende generatie. Maar zij wilden met de tijd meegaan, omdat veranderingen toch niet tegen te houden waren, zoals ze enigszins fatalistisch aannamen.

Kennedy's prikkelende conclusie luidt dan ook: de jaren zestig zijn niet gecreëerd door de Grootvelden en Van Duyns, maar door de Samkaldens en de Jongs. 'Een snuffje parfum in de Hollandse spruitjeslucht', zo kwalificeerde ooit KVP-premier P. de Jong (1967-1971) de acties van het langharig tuig.

Prompt hief Provo zichzelf op, de lol was er immers af. Studenten vroegen inspraak en werden praktisch meteen op hun wenken bediend door de WUB (Wet Universitaire Bestuurshervorming) van 1970, waarna het protest inzakte. Zo ging het alom. Even later kon je Udink en freule Wttewaal van Stoetwegen (CHU) gezellig

op de Dam zien zitten tussen de alternatieve jongeren. Misschien zaten ze wel naast de jonge Bill Clinton, die in de magische jaren net als duizenden andere hippe vogels uit heel de wereld naar 'surprising Amsterdam' werd getrokken.

Alles kon zomaar. Er is dus nooit een revolutie geweest in de jaren zestig, niet eens een generatieconflict, als je Kennedy's redenering volgt. De echte verandering zat hem in de elite zelf. Die heeft een grote mate van zelfkritiek en zelfspot aan de dag gelegd; zo sterk, dat je haast kunt spreken van een 'weg-met-ons-mentaliteit'. Weliswaar werd die houding - naar Marcuse - veroordeeld als zijnde repressieve tolerantie, maar tolerant en flexibel was zij zeker. 'Ik ben ook veranderd', sprak Marga Klompé eind jaren zestig, en de freule voegde daar tegenover de jongeren aan toe: 'Ik was al radicaal toen jullie nog in de politieke, misschien zelfs nog in de gewone wieg lagen'.

In Nederland was toch al nooit een voedingsbodem voor rigide conservatisme (zoals in de VS), want het was in het verleden ook altijd schipperen geblazen tussen de

leiders van de zuilen. Geweld werd zoveel mogelijk vermeden.

Het vriendelijke gezicht van het gezag - overigens na enkele vervelende uitglijders - uitte zich onder meer in de scherpe daling van het aantal veroordelingen. De gevangenispopulatie verminderde tot een Europees laagterecord! Dit terwijl de criminaliteit steeg. Alles werd gedoogd: marihuana in de raadzaal, kraken, gokken, prostitutie, abortus, euthanasie, porno-grafie...

Het boek van Kennedy vormt een onmisbare aanvulling op dat van Righart; omgekeerd trouwens ook. Met Righart is het gniffelen en gnuiven geblazen om zijn amusante en humoristische beschrijvingen van gekten en rages. Maar Kennedy verschaft aan die uitingen en gekten juist de vereiste maatschappelijke verklaringsgrond.

De Ondergang

Pragmatische bereidheid tot aanpassing aan 'veranderende tijden' heeft ook slappe meegaandheid veroorzaakt, waarschuwt Kennedy in zijn inleiding.

Herman Wigbold heeft hier een knorrig boekje over geschreven; hij neemt de 'kwadlijke' erfenis van de jaren zestig eens flink op de hak.

Volgens deze bekende journalist is de protestgeneratie uit de jaren zestig grotendeels verantwoordelijk voor de thans heersende mentaliteit van lamlendigheid in Nederland. Hij benadrukt hoe betrekkelijk het begrip 'protestgeneratie' is. Het ging maar om een kleine periode en om een kleine groep. De werkelijk essentiële veranderingen in de maatschappij waren niet het gevolg van hun protest tegen het 'establishment', maar van wat de eerdere generatie al in gang had gezet.

De generatie huidige veertigers en vijftigers is volgens Wigbold geboren met een gouden lepel in de mond. Zij dicteert de agenda van de huidige politiek. Zij is ver-

antwoordelijk voor de politieke correctheid en de 'zieligheidscultus' rond allochtonen.

Het boekje van Wigbold bevat een hele litanie tegen de verloederde tijdgeest. Als een oude rechtse aristocraat in de traditie van Ridder van Rappard, Harm van Riel en de markies de Cantecleer fulmineert Wigbold tegen alles wat vies en voos is. Bolkestein kan zó bij hem in de leer.

Voorbeelden van verloedering heeft Wigbold natuurlijk maar voor het oprapen. Rapporten over criminaliteit onder Marokkaanse jongeren blijven in de la liggen. De homo-beweging is niet meer tevreden met eigen bars, sauna's, bladen etcetera, maar wil in Amsterdam zelfs Gay Games organiseren. Kunstpaus Fuchs kan ongestraft miljoenen over de balk smijten, eerst in Den Haag, nu in Amsterdam. Nederland is een El Dorado voor criminelen: Charles Z. kon 14.300 telefoongesprekken voeren vanuit de gevangenis. Drugs en straatprostitutie worden gedoogd, compleet met afwerkplaatsen en an-

dere voorzieningen voor hoerenlopers. En zovoort.

Volgens Wigbold is dit alles 'de ultieme wraak van de welzijnswerkers' die in de jaren zeventig 'als een zwerm sprinkhanen' over het land is neergelaten.

Het opmerkelijkste aan dit boekje vind ik het feit dat het van de hand is van uitgerekend Herman Wigbold, een van de journalistieke 'angry young men' die in de jaren zestig met een cynische grijns allerlei waarden en normen van rechts en confessioneel Nederland op de hak namen. Alleen al de klank van de naam Wigbold - net als die van Rinus Ferdinandusse en Frits van der Poel - vermocht destijds het humeur te bederven van mijn goede rechtse ooms - God hebbe hun ziel. Als ze tijdens familiefeestjes de hit van Boudewijn de Groot hoorden spelen, 'Mijnheer de President, slaap zacht' barstten ze in woede uit en gingen ze vervolgens op een stoel staan om te roepen: "Als morgen de Amerikanen uit Vietnam vertrekken, staan overmorgen hier de Russen op de stoep!"

Ach, die generatiekloof van toen! Wat hilverden wij jongeren, maar wat genoten we tegelijkertijd stiekem van de toorn der vaders. Alles was zo overzichtelijk. Je had een oudere generatie om je tegen af te zetten en je had de VARA van Wigbold aan je zijde.

Maar nu is uitgerekend Wigbold de vertolker van de rechtse tijdgeest. Wie moet je nog geloven?

Wat heb je nu aan zo'n boekje? Inderdaad, je kunt aan het luisteren naar de mopperpartijen van de oude baas een zeker genot ontlenen, net als vroeger aan die van je rechtse ooms. Maar na een bladzijde of vijftig begint dat geweecklaag te irriteren, en na honderd bladzijden ga ik als lezer zelfs van de weeromstuit tegenbeelden fantaseren: is Nederland niet ook dat moderne, verdraagzame land, efficiënt bestuurd, met mooie polderlandschappen, en de tulpen in bloei in het voorjaar?

kleio

